

ІНТЕГРАЦІЯ І ГЛОБАЛІЗАЦІЯ

УДК 338.43

ГРИЩЕНКО Наталія Петрівна,
кандидат сільськогосподарських наук, Україна

АГРОПРОМИСЛОВА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ У ПЛОЩИНУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ

Стаття присвячена дослідженню парадигми трансформаційних перетворень ринку тваринництва як складової агропромислового підкомплексу України. Викладено суть поняття «інтеграція» та його вплив на методологію регулювання взаємодії агентів ринку тваринництва. Означено основні принципи міжгалузевих зв'язків в умовах агропромислової інтеграції у площину європейського економічного простору.

Ключові слова: агропромисловий комплекс, ринок, тваринництво, інтеграція, Європейський Союз, міжгалузеві зв'язки, аграрний сектор.

ГРИЩЕНКО Наталья. *Агропромышленная интеграция Украины в европейское экономическое пространство*

Статья посвящена исследованию парадигмы трансформационных преобразований рынка как составной части агропромышленного подкомплекса Украины. Изложена суть понятия «интеграция» и его влияние на методологию регулирования взаимодействия агентов рынка животноводства. Отмечены основные принципы межотраслевых связей в условиях агропромышленной интеграции в плоскость европейского экономического пространства.

Ключевые слова: агропромышленный комплекс, рынок, животноводство, интеграция, Европейский Союз, межотраслевые связи, аграрный сектор.

Постановка проблеми. Глобалізаційні перетворення, які досягаються у процесі міжнародних економічних інтеграцій, постали найважливішими явищами ХІ ст. Україна опинилася у центрі глобальних світових перетворень. Така ситуація спонукає до втручання у вітчизняну економіку механізмів наднаціонального регулювання в контексті інтеграційних процесів транснаціоналізації виробництва та капіталу, а також міжнародного поділу праці. Інтеграція у Європейський економічний простір виокремлює чотири основні аспекти: політичний – забезпечення цивілізованого та сталого розвитку українського суспільства, економічний – досягнення добробуту громадян внаслідок ефективного регулювання та управління національного господарства, правовий – збереження суверенітету та цілісності української держави.

Україна розглядається на світовій арені як аграрна держава, яка здатна забезпечувати продовольчий ресурс в умовах збільшення чисельності населення планети. Забезпечення ефективного регулювання агропромислової інтеграції в економічний простір Європейського Союзу виступає першочерговим завданням для забезпечення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника і, як наслідок, забезпечення національного інтересу Україні на міжнародному ринку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретико-методологічні аспекти дослідження глобалізаційних перетворень у процесі міжнародних інтеграцій висвітлено у працях У. Джевонса [1, 29], І. Кирцнера [48], Ф. Котлера [57, 58], Дж. В. Робінсон [92], Ф. Хайека [118, 119] та інших авторів. Проблема тиці агропромислової інтеграції української економіки присвячено праці провідних вітчизняних учених В. Бойко [10], Р. Кравченко [59], Л. Кудрявцевої [61], О. Маслака [67, 73], Ю. Михайлова [73], О. Шпичака [129, 130], проте більшість існуючих наукових досліджень не враховують необхідність комплексного розвитку регуляторного комплексу теоретико-методологічних засад забезпечення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника на міжнародному агропромисловому ринку.

Постановка завдання: проведені дослідження у рамках виконання даної статті мали на меті завдання визначити місце вітчизняного тваринництва як підкомплексу агропромислового ринку на міжнародній торговельній арені у процесі агропромислової інтеграції до Європейського економічного простору, а також визначити принципи міжгалузевих зв'язків та їхні трансформаційні перетворення у цьому контексті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Агропромислова інтеграція у площину Європейського економічного простору є ознакою сучасних прогресивних змін у національній економіці та актуальним напрямом досліджень вітчизняної аграрної науки. Інтеграційні устремління спонукають до проведення трансформаційних реформ по всій вертикалі регуляторного апарату держави, які відкривають нові можливості для удосконалення інструментарію взаємодії міжгалузевих зв'язків. Наближення вітчизняного аграрного сектора економіки до міжнародних та європейських стандартів, адаптація національної економіки до Спільної аграрної політики ЄС забезпечить конкурентоспроможність вітчизняних товарів на внутрішньому агропромисловому ринку із товарами європейського походження (рис. 1).

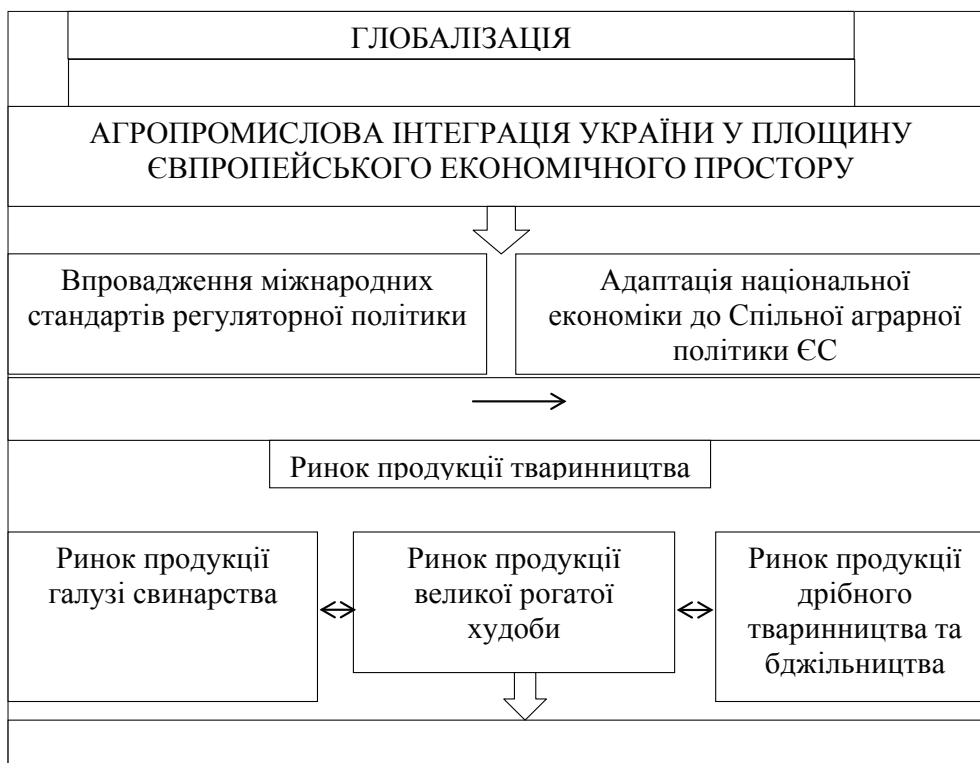

Рис. 1. Агропромислова інтеграція у площину європейського економічного простору

Економічна еволюція визначення слова «інтеграція» уособлює процес поєднання окремих частин в єдине ціле. У широкому трактуванні економічної теорії під інтеграцією розуміється посилення економічних і виробничих зв'язків між різними країнами (прикладом таких зв'язків є створення ЄС), окремими сферами і суміжними галузями, а також між різними підприємствами, організаціями та іншими суб'єктами ринку. У власному розумінні слова інтеграція означає організаційне поєднання технологічно пов'язаних між собою різномірних видів діяльності з притаманними їм функціями з метою виробництва кінцевого продукту і доведення його до споживача, а також досягнення на цій основі ефективних економічних результатів.

У контексті агропромислової економічної інтеграції, економічною наукою узагальнюється розвиток виробничих і економічних зв'язків між галузями і підприємствами агропромислового комплексу, які пов'язані між собою міжгалузевими зв'язками, що орієнтовані на поєднання їхніх матеріальних інтересів у процесі виробництва і реалізації кінцевої продукції. У процесі поглиблення суспільного поділу праці агропромисловий сектор самостійно вже не може забезпечувати умови власного відтворення. Дане явище зумовлено залежністю від промисловості, що виробляє необхідні засоби виробництва. Питома вага засобів виробництва в структурі спожитих матеріальних ресурсів знаходиться в межах 38–40%, що означає, що темпи та ефективність розширеного агропродовольчого відтворення значною мірою залежать від розвитку першої сфери АПК – фондоутворюючих галузей та їхньої здатності забезпечити сировинну базу наповнення агропродовольчого ринку обіговими засобами виробництва у необхідній кількості та якості. У період трансформаційних перетворень у напрямі євроінтеграції істотно підвищується значення сільськогосподарських галузей виробництва у міжгалузевих зв'язках у межах АПК. Вироблена в цій сфері матеріального виробництва продукція надходить як сировина в ряд галузей промисловості для переробки, причому частка сільськогосподарської продукції, що використовується для промислової переробки, постійно зростає та на сучасному етапі розвитку сягає 70%. Проведені дослідження країн співдружності Європейського Союзу показав рівень такого показника в понад 90%. Аналіз, проведений

у ході досліджень, показав, що сучасні тенденції до прискореного розвитку переробних виробництв у майбутньому збільшать роль галузей сільського господарства як сировинної бази.

Явище розширення і поглиблення міжгалузевих зв'язків спричинене збільшенням попиту на виготовлену продукцію галузей сільського господарства, а також збільшенням поставок сільськогосподарської сировини на промислову переробку харчової і легкої промисловості.

Агропромислова інтеграція у контексті економічної науки означає організаційно міжгалузеву взаємодію усіх агентів ринку з метою одержання кінцевої продукції із сільськогосподарської сировини. Такий вид інтеграції класифікують як вертикальну. Вона може організаційно поєднувати всі або основні стадії агропромислового виробництва та обігу товарів на агропродовольчому ринку, зокрема, виробництво сільськогосподарської сировини, її транспортування, зберігання, переробку і реалізацію кінцевого продукту. Агропромисловий комплекс включає, окрім вертикальної, і горизонтальну інтеграцію, яка включає міжгосподарське співробітництво агентів ринку, при цьому можливо досягти збільшення економічної ефективності від оперативної діяльності підприємств. За таких умов підприємства здійснюють поглиблену спеціалізацію на окремих ланках технологічного процесу. Прикладом такої інтеграції можна навести виробництво продукції свинини, коли взаємодіють репродуктори з вирощування молодняку свиней із крупнотоварними відгодівельними підприємствами. Організаційною формою агропромислової інтеграції є агропромислові формування. Розрізняють два типи існуючих нині в Україні агропромислових формувань: регіональні і господарські. Регіональні агропромислові формування представлені переважно агропромисловими асоціаціями, а господарські – агропромисловими підприємствами і агрофірмами. В цьому аспекті є необхідність звернути увагу ще й на такий важливий аспект агропромислової інтеграції, як її економічне і соціальне значення.

У функціонуючих нині агропромислових формуваннях, насамперед у господарських, досягається фактичне поєднання сільськогосподарського і промислового виробництва. В результаті цього виробництво продукції сільського господарства, її транспортування, переробка і реалізація з відокремлених ланок перетворюються на єдиний виробничий процес, що з економічної точки зору характеризується взаємною матеріальною вигодою і відповідальністю всіх учасників агропромислового виробництва за результати діяльності, а саме виробництво і реалізацію кінцевої продукції. В умовах реальної інтеграції сільськогосподарського і промислового виробництва створюється додатковий синергійний ефект, що проявляється у вищій економічній ефективності інтегрованого виробництва порівняно з відокремленням. Джерелами одержання агропромисловими формуваннями синергійного ефекту є: істотне зменшення втрат сільськогосподарської продукції, передусім тієї, що швидко псується, за рахунок зведення до мінімуму розриву між її збиранням і промисловою переробкою; збільшення обсягу виробництва кінцевої продукції за рахунок утилізації нестандартної сільськогосподарської продукції та побічних відходів, які без інтегрованого виробництва утилізуються без отримання вигоди. Використовуючи інтеграційні зв'язки, можливо використовувати подібні продукти та відходи. Так, наприклад, згодовування тваринам відходів харчової промисловості або спалювання тирси для опалення приміщень, що набуває актуальності при збільшенні тарифів на енергоносії.

Агропромислові формування можуть одержувати додатковий економічний ефект, що не є складовою синергійного ефекту, завдяки виробництву і реалізації кінцевої продукції. Це зумовлено тим, що найвищого рівня віддачі авансованого капіталу і поточних витрат досягають ті підприємства АПК, які функціонують на завершальній стадії виробничого циклу, здійснюючи виробництво і реалізацію кінцевої продукції. Адже остання завжди оцінюється вище, ніж сировина саме завдяки більшій окупності витрат, досягнутій за рахунок споживача. В умовах відокремленого виробництва цей додатковий ефект одержують переробні підприємства, тимчасом як суто аграрні підприємства позбавлені можливості поліпшувати свій фінансовий стан за рахунок цього виду ефекту. В умовах поєднання сільськогосподарського і промислового виробництва власниками даного ефекту стають агропромислові формування. Останні самостійно приймають рішення щодо зміни асортименту продукції й обсягу продажу відповідно до кон'юнктури ринку, а також ведуть необхідну маркетингову діяльність з тим, щоб задовольнити споживчий ринок і підвищити прибутковість власного виробництва.

Висновки. Таким чином, створення організаційних форм агропромислової інтеграції в умовах євроінтеграції є універсальним засобом для виходу агропромислового виробництва на якісно новий етап розвитку, що відповідає вимогам ринкової економіки. Його висока ефективність може бути досягнута на основі впровадження нових інтенсивних технологій на міжнародних стандартах регулювання ринкових відносин. Запропонований у роботі підхід сприятиме безвідходності технологічного циклу виробництва товарів за умови розвитку логістики. Вирішення поставлених завдань може бути досягнуто шляхом наукового обґрунтування методологічного механізму регулювання агропромислової інтеграції у площину Європейського економічного простору.

Література:

1. Ажнюк М.О. Основи економічної теорії: навч. посіб. / М.О. Ажнюк – Ужгород : Гражда, 2005. – 204 с.
2. Корецький М.Х. Державне регулювання аграрної сфери у ринковій економіці: Моногр. / М.Х. Корецький – К. : Вид-во УАДУ, 2002. – 260 с.
3. Зовнішньоекономічна діяльність АПК України: стан, стратегія і тактика. / С.М. Кваша. – К. : ЗАТ «НІЧЛА-ВА», 2000, – 252 с.
4. Кузубов М.В. Аналіз і оцінка ситуації на ринку агропродовольчих товарів / М.В. Кузубов // Економіка АПК. – 2002. – №6. – С. 88-92.
5. Кьостнер У. Основи аналізу аграрного ринку / У. Кьостнер. Наук. ред. пер. О. Нів'євський. – К. : Видавництво АДЕФ-Україна, 2012. – 486 с.
6. Шпиг Ю. М. Формування та розвиток інтегрованих структур: особливості, переваги, проблеми розвитку / Ю. М. Шпиг // «Вісник Сумського національного аграрного університету». – 2013. – №5 (56). – С. 39 – 42.
7. Муравйов В. Юридична природа порядку денного асоціації між Україною та Європейським Союзом // Віче. – 2012. – № 8. – С. 16–21.